

God heeft gezegd: »Roep Mij aan in den nood, en in de ure der benauwdheid zal Ik u verlossen.» En de Heiland heeft ons toegeroepen: »Bid en u zal gegeven worden. Kom tot Mij allen die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven.» Derhalve, roep Jezus aan en Hem alleen!» Ternauwernood had hij dit gezegd, of het meisje verliet zachtjes de kamer, en buiten gekomen, snelde zij naar het kruis, dat bij het pad stond, klom op een bankje, en de voeten van het

beeld omvattende, riep zij, opwaarts ziende, uit: »O Heere Jezus! Red mijn broertje!»

»En is haar gebed verhoord?» vroeg ik.

»Vraagt gij dat nog? Zie, daar ginds komt het meisje aan, hand aan hand met haar broertje!»

Mijn schemeruurtje is voorbij. De lamp wordt opgestoken; 't gordijn neergelaten en ik zet mij weder aan den arbeid voor mijne jonge vrienden.

HEILIGE PLAATSEN.

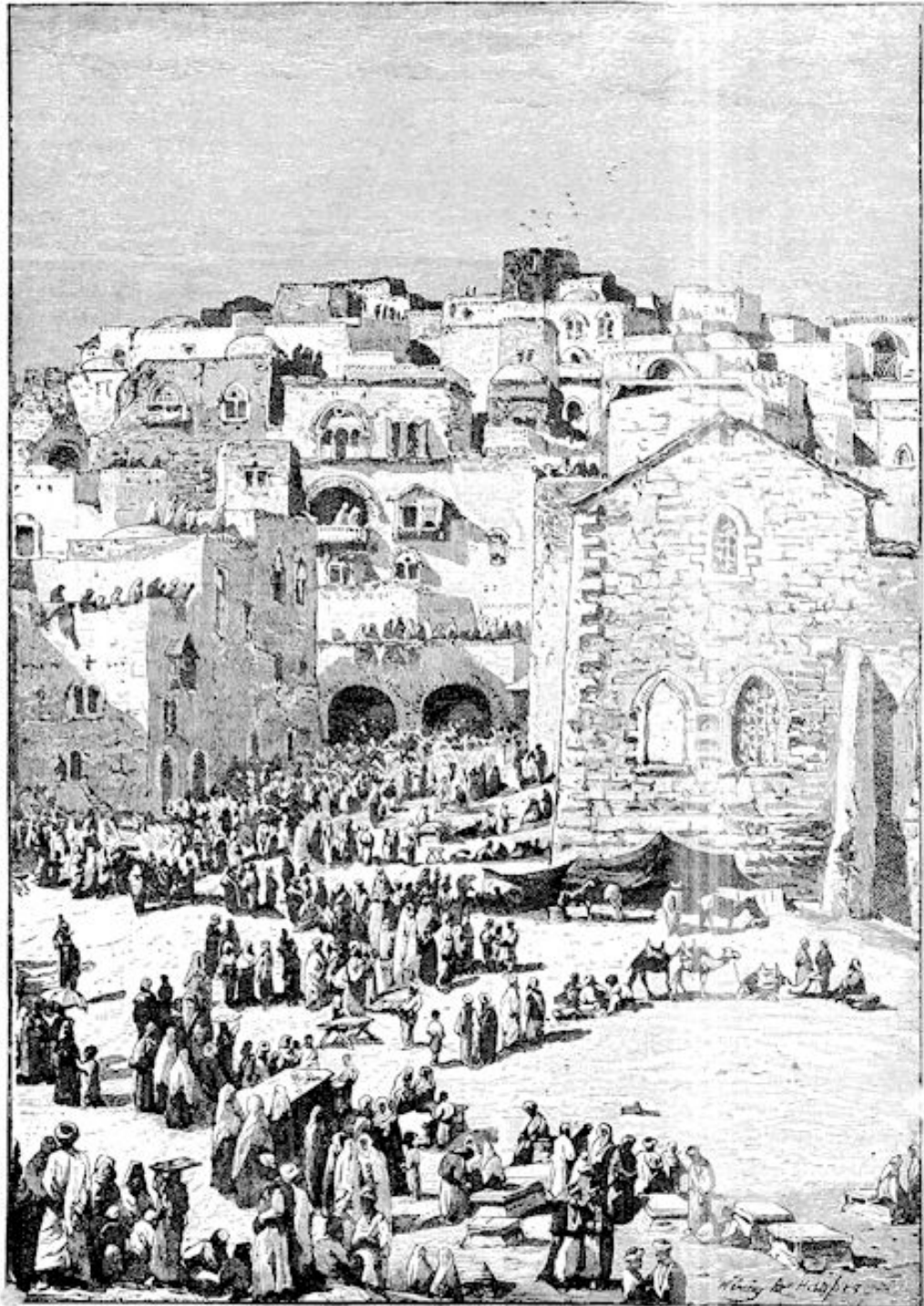
Reeds als jongeling had ik groote begeerte eene reis te maken naar het H. Land. Mijn wensch kon echter niet vervuld worden, 't geen zeker zeer goed is geweest. Nu was ook eene reis naar het Oosten ruim vijftig jaren geleden aan grootere zwarigheden onderhevig dan thans. Heden ten dage reist men veel goedkooper en gemakkelijker en ook minder gevaarlijk. Behoeft men geen geld te ontzien en wil men gebruik maken van de snelste vervoermiddelen, dan kan men de reis van ons land naar Jeruzalem zeer goed binnen veertien dagen afleggen. Maar dan gaat alles in snelle vlucht en krijgt men van de steden en landschappen, die men voorbijstoomt, slechts zooveel te zien als een vogel te zien krijgt, die er over heen vliegt.

Ik heb dus het H. Land, zooals het thans is, niet mogen aanschouwen, en zal maar wachten totdat de puinhoopen zijn opgeruimd, dat gerechtigheid aldaar op den troon zit en alle volken zullen komen en zich nederbuigen voor den Zone Davids, die daar als Koning heerschen zal.

Ik heb mij intusschen te vreden gesteld, en doe het nog, — met veel te lezen wat ons de reizigers van het H. Land verhalen, en daar ik veronderstel, dat er onder mijn jeugdige vrienden velen zijn, die ook belang stellen in dat land der belofte, wil ik hun gaarne een en ander medede-

len van 't geen ik gelezen heb. Voorloopig bepaal ik mij er bij, met hun een blik te doen slaan op de beide steden *Bethlehem* en *Jeruzalem*, minder met het doel een beschrijving te geven van deze steden, dan wel met u in den geest enkele plaatsen te bezoeken, die wij, en niet ten onrechte, met den naam van *heilige plaatsen* bestempelen.

Verplaatst u dan met mij in den geest naar Bethlehem, voor ons, Christenen, zeker de merkwaardigste stad van heel de wereld, daar zij de geboorteplaats is van Hem die gekomen is om zondaren zalig te maken. 't Is een bergdorp, of liever, de stad of 't stadje ligt aan de helling van een berg, en is omgeven van heuvels, vanwaar men een schoon uitzicht heeft op de valleien, beplant met olijven en vijeboomen, hier en daar afgewisseld door korenvelden, misschien dezelfde, waar eens Ruth de aren oplas, haar door de goedwilligheid van Boaz afgestaan. In deze velden van Efrata heeft ook Jakob, tot aandenken aan zijne geliefde Rachel, toen zij het leven had geschonken aan Benjamin en stierf, aldaar een gedenkteeken boven haar graf opgericht »aan den weg naar Efrata, hetwelk is Bethlehem.» Genesis 35. Op deze zelfde plaats werd ook David, de achterkleinzoon van Ruth, geboren, die in deze velden zijns vaders schapen hoedde en reeds

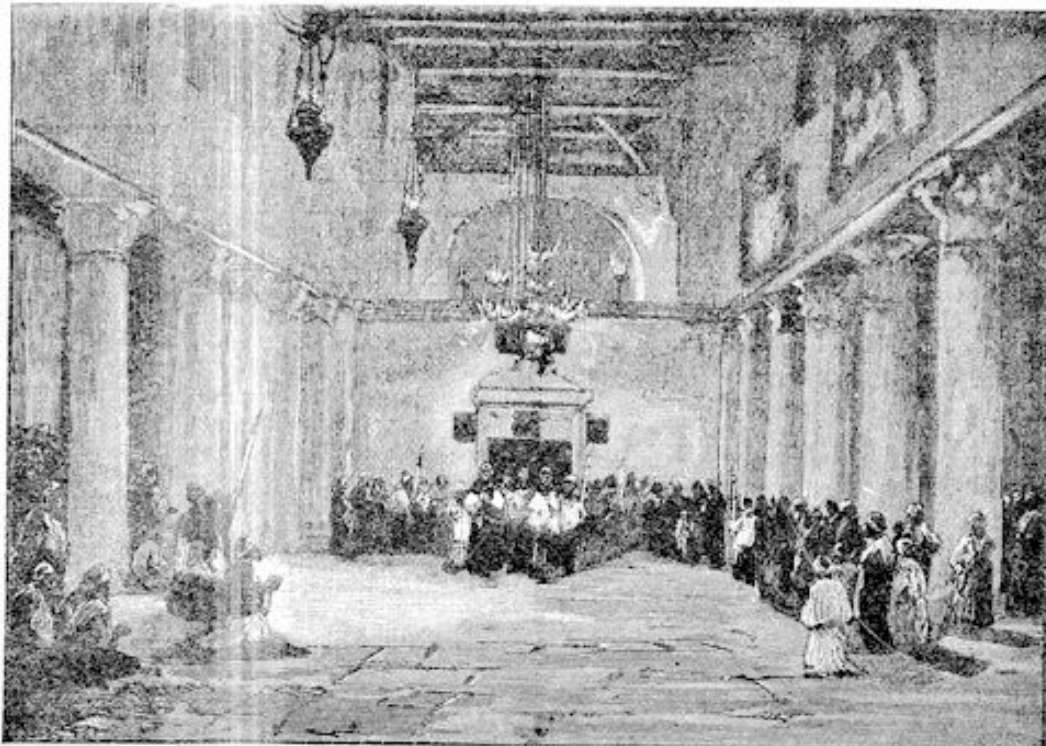

Kerstfeest te Bethlehem.

als jongeling betoonde moed en kracht te bezitten, zooals hij 't zelf verhaalde aan koning Saul: »Uw knecht weidde de schapen zijns vaders, en er kwam een leeuw en een beer, en nam een schaap van de kudde weg, en ik ging uit hem na, en ik sloeg hem, en redde het uit zijn mond; toen hij tegen mij opstond, zoo vatte ik hem bij zijn baard, en sloeg hem, en doodde hem.» 1 Sam. 17 vs. 34, 35. In den omtrek moet ook het huis van Davids vader gestaan

Zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opda een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.»

Over die vermoedelijke plek is door goedgeloovige handen een kerk gebouwd. De toegang tot die kerk is echter zeer nauw. In vroegere eeuwen waren er drie toegangen, maar Turksch geweld heeft er twee van met steenen en zuilen zóó toegesloten, dat zij niet te genaken is dan door eene enge poort onder een reusachtig booggewelf.

Het inwendige van de kerk der geboorte.

hebben, toen Samuel, op Gods bevel, dezen jongsten zoon van Isaaï tot koning zalfde.

Wat voor den Christen echter het meest aantrekkelijke te Bethlehem is, zal zeker wel de plek zijn, waar de Zaligmaker werd geboren. Of die plek nu wel dezelfde is, waar Maria haar eerstgeboren Zoon in de kribbe gelegd heeft, wil ik niet onderzoeken. Mijns bedunkens heeft God in zijne wijsheid over deze plaats een ondoordringbaren sluier gelegd, opdat wij ons niet zouden buigen voor kalk of steen, maar Hem aanbidden, die »zoo lief de wereld heeft gehad, dat Hij

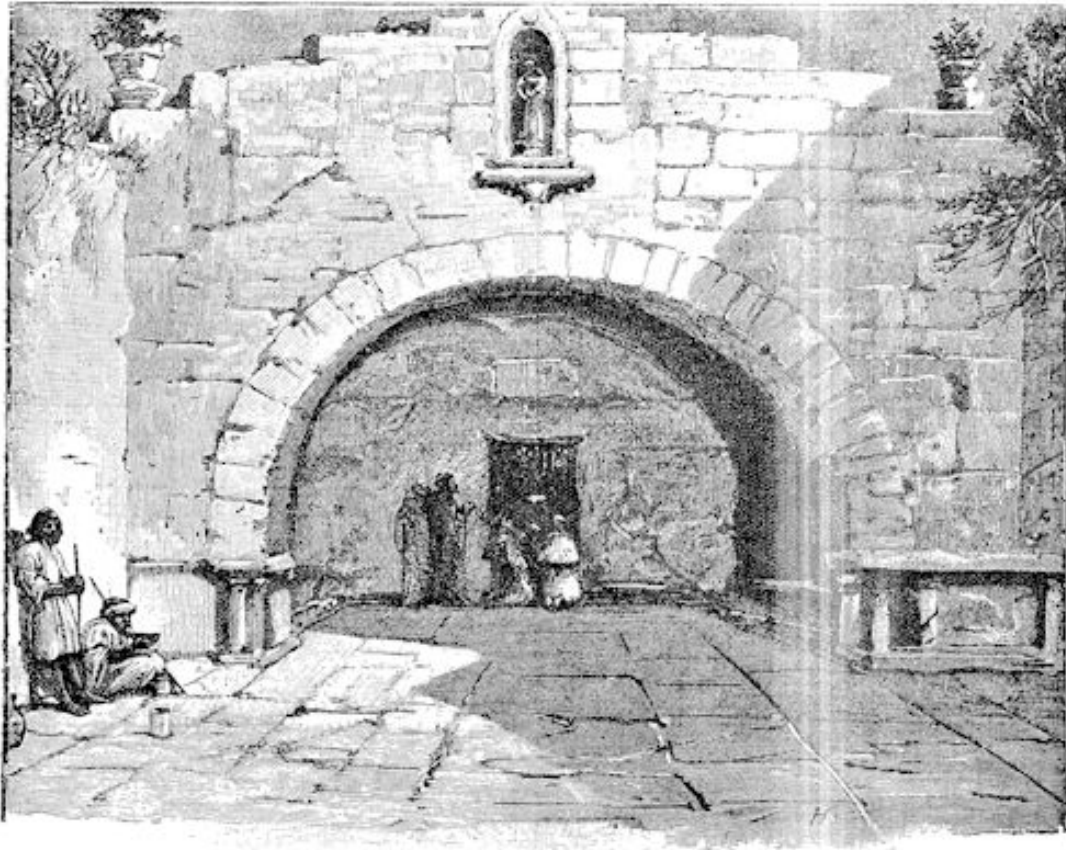
Bezie onze beide platen goed, waarvan u eene de afbeelding geeft van den nauwen toegang tot de kerk der geboorte, terwijl de andere u de kerk van binnen doet zien. Het inwendige dier kerk wordt gedragen door Corinthische zuilen, die volgens de overlevering tot den tempel van Jeruzalem behoord hebben. Dat zij van oude dagteekening zijn, bewijzen de talrijke inbeitelingen of insnijdingen door de Kruisvaarders er op aangebracht. Men vindt in die kerk twee kapellen, een voor de Grieksche en de andere voor de Armenische Christenen. Elke kapel

leidt naar een trap, die den bezoeker brengt naar eene grot, waar ons het woord van Jesaja wordt herinnerd: »Een kind is ons gegeven.» Dicht bij die kapellen bevindt zich het »altaar der onschuldigen,» de plaats waar, naar men zegt, duizenden kinderen op last van Koning Herodes werden gedood en wier lichamen aldaar rusten.

De grot, waarvan ik hierboven sprak,

Daarom heen staan de woorden: »*Hic de Virgine Maria Jesus Christus natus est,*» 't geen beteekent: »Hier werd uit de Maagd Maria Jezus Christus geboren.»

Het zal u geenszins bevreemden, dat ieder die dit plekje nadert en aanschouwt, met zekeren heiligen eerbied vervuld wordt, al wordt ook de echtheid daarvan betwijfeld. De verbeelding werkt hier meer uit dan het

De toegang tot de kerk der geboorte.

wordt gehouden voor de plek, waar eens de kribbe stond, waarin de Zaligmaker werd gelegd. Zij ligt in eene rots, ongeveer tien voet hoog en vijf diep en is geheel met kostbaar marmer geplaveid. Zilveren lampen hangen aan weerszijden en verspreiden dag en nacht een helder licht, terwijl onder op den vloer, beschenen door de lampen, een zilveren ster is ingelegd, ter herinnering aan de ster, die aan de Wijzen uit het Oosten verscheen en hun den weg hierheen wees.

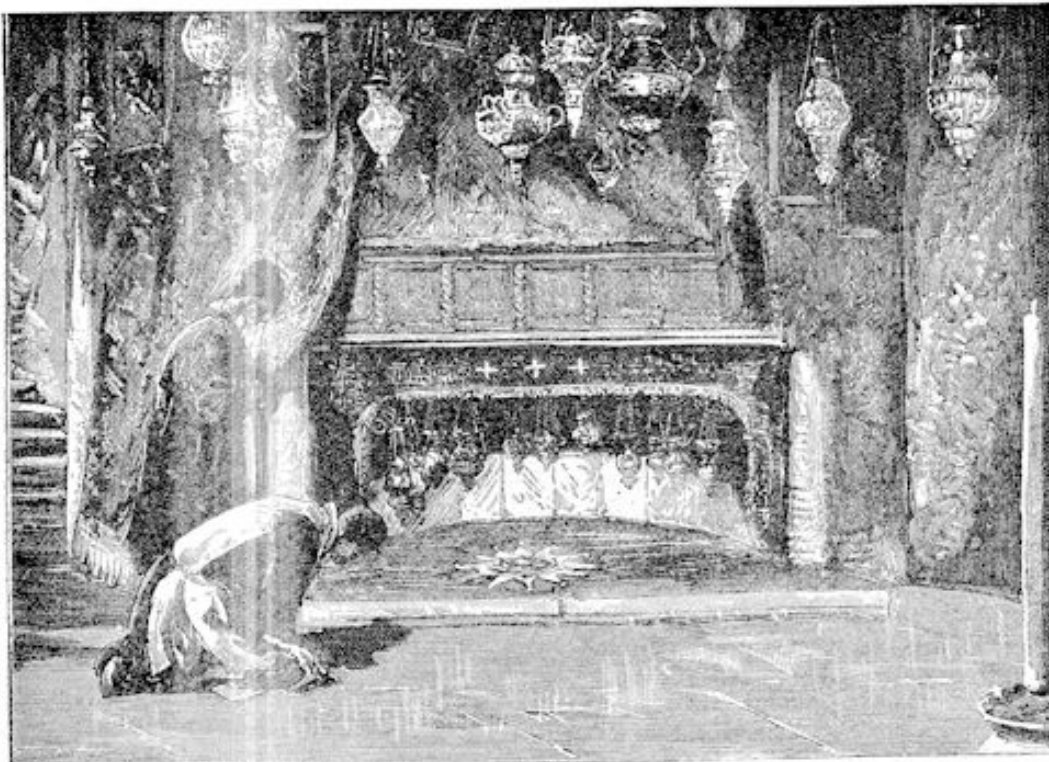
geloof. Zeer waar is het, wat een Christen zei: »Menigeen denkt, dat wanneer wij den Heiland konden zien met onze lichamelijke oogen en Hem konden hooren spreken, zooals dit door de discipelen van Jezus genoten werd, wij dan minder zouden zondigen en heiliger zijn. Maar . . . hoe weinigen van hen die Hem volgden, geloofden in Hem! Zelfs bij de discipelen ging het geloof dikwijls in twijfel over.» 't Zal aan ons geloof weinig baten of wij tranen storten op den

Olijfberg of nederknielen in de grot te Bethlehem. Wanneer wij de kerken opsieren met beelden en verguldsel en de armen hongerig laten, toonen wij slechte discipelen van den Heiland te zijn.

Tegen Kersttijd is het te Bethlehem het levendigst. Wie alsdan het stadje bezoekt geniet er het minst van, tenzij men van gedrang houdt en een gretig oog heeft voor allerlei zonderlinge plechtigheden in en bij de kerk der geboorte. Zoo iemand in den

zich in het inwendige gedeelte der kerk. Ieder zingt een loflied in zijne taal en op zijne wijze, 't geen reeds verwarring geeft, die nog grooter wordt, wanneer een der priesters een wassen pop, voorstellende het kindeke Jezus, van het altaar neemt, en dit aan het volk laat zien. Met dit kindeke op den arm gaat de priester, gevolgd door eene groote schaar, naar de grot, waar het door hem op de zilveren ster wordt neergelegd.

Onder de pelgrims, die tegen Kersttijd

De plek waar de Zaligmaker werd geboren.

gedenkwaardigen nacht, door de Christelijke kerk aangewezen als het tijdstip van Jezus' geboorte, zich alleen op de plek bevond, waar volgens de overlevering de kribbe heeft gestaan, en daar nederknielde en aanbad, dan zou het mogelijk zijn, dat het hart meer getroffen en de nabijheid van den Verlosser levendiger gevoeld werd. Maar geheel anders is het, wanneer men zich op Kerstdag en vooral des avonds en 's nachts, te midden eener ontzaglijke menigte van pelgrims en bedevaartgangers beweegt, zoowel op straat als en de kerk. Eene ontelbare schare verdringt

Bethlehem bezoeken, zijn de Russen het talrijkst. Men heeft berekend, dat er jaarlijks ruim 5000 Russische pelgrims aldaar komen en nog steeds is hun aantal toenemende. De Russen dwepen met alles wat in het H. Land merkwaardig is, en er is bijna geen dorp in Rusland, waar niet een flesch met water uit de Jordaan, — 't zij echt of onecht — gevonden wordt. Zeker schrijver zegt: »Geen Russische pelgrim trekt naar Bethlehem of Jeruzalem, zonder de hoop, dat het H. Land te eeniger tijd in de macht van den Czaar zal komen, en dat

men van Bethlehem en Jeruzalem zal kunnen zeggen: 't Zijn Russische steden. Dikwijls is er onder de dweepzieke Russen sprake van een heiligen oorlog, met geen ander doel dan het bezit van de kerk van het H. Graf te Jeruzalem en van de stad zelve.

Het maakt op den reiziger uit Duitschland of uit het Westelijk deel van Europa een zonderlingen, indruk wanneer hij de schare der Russische pelgrims ziet aan-

pelgrims gehuld in hun Russisch gewaad: dikke wollen bovenkleederen, hier en daar met zwaar pelswerk bezet, terwijl hun hoofd bedekt is met een harige muts, en zij bovendien nog veel te dragen hebben van 't geen zij op hun tocht noodig hebben. Maar met taai

Pelgrims op reis naar Jeruzalem.

komen. Voorop gaat de *pope*, de priester, kenbaar aan zijn hoogen ruigen hoed zonder rand, zijn langen mantel en wit onderkleed. Met een boek in de hand, lezend en zingend, zet hij zijn weg voort langs de begroeide heuvelen en onder de brandende zon van Palestina, terwijl hij gevolgd wordt door mannen, vrouwen en kinderen, die hun eentonig lied uitgalmen, waarbij hun het zweet langs de wangen druppelt. En dit laatste is geen wonder. De weg is gloeiend en vermoeiend; de hitte soms ondragelijk, en toch zijn die

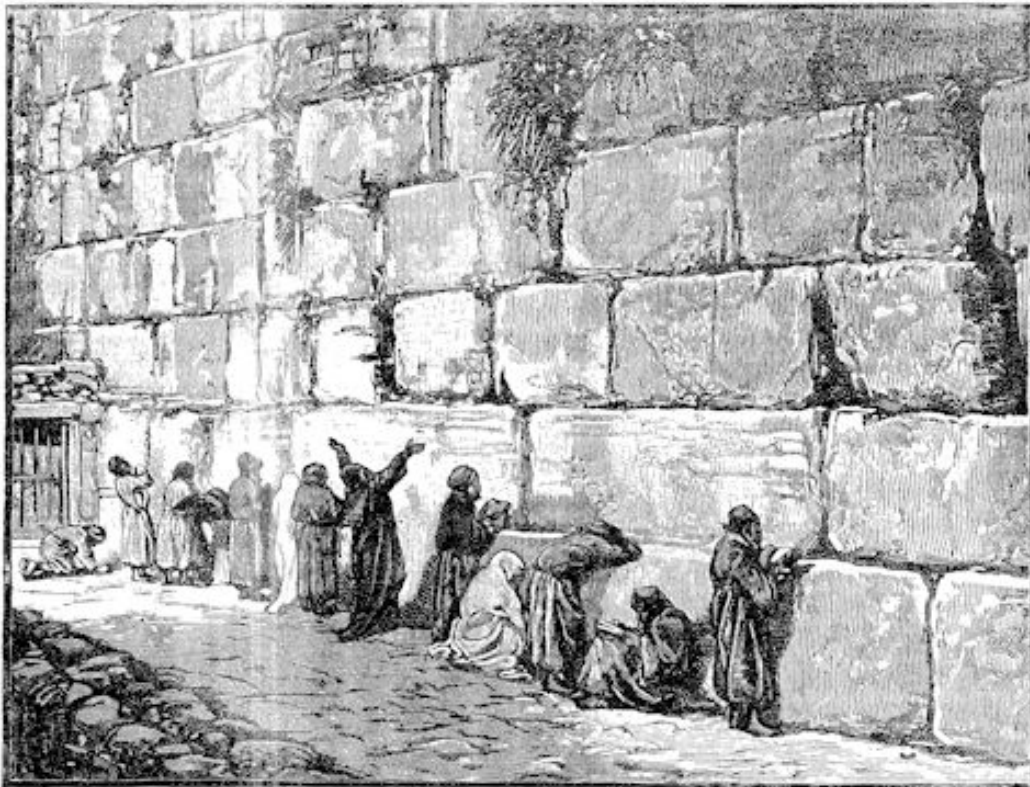
geduld verduren zij al deze lasten. Hun geestdrift, om de heilige plaatsen te zien en in de grot den Heiland te aanbidden, is groot en stelt hen in staat om te zingen op een weg, die voor anderen hoogst bezwaarlijk zou zijn.

Doch niet alleen naar Bethlehem richten zich die pelgrims. Slechts kort toeven zij aldaar, want het voornaamste doel hunner reis is en blijft altijd Jeruzalem, de stad des grooten Konings, en op onze plaat zien wij hen dan ook op weg daarheen.

II.

Wanneer een reiziger Jeruzalem nadert en van verre de stad aanschouwt, gevoelt hij iets van een trilling, die hart en hoofd beweegt. Onwillekeurig strekt hij de handen derwaarts heen en roept uit: »Jeruzalem! O, ik dank mijnen God, dat ik u mag aanschouwen! Daar heeft mijn Heiland gewandeld. Daar heeft Hij geleden en buiten hare

bouwde en het hout daarop schikte, om zijn Izaak den Heer te offeren. Hier ontving hij dezen zegen van God: »In uw zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde, naardien gij mijne stem gehoorzaam zijt geweest.» Vele geslachten later zag David op dezelfde plek den Engel des Heeren, staande tusschen de aarde en den hemel met zijn uitgetrokken zwaard in de hand, uitgestrekt over Jeruzalem, en op diezelfde plek richtte

De klaagplaats te Jeruzalem.

muren den doodsstrijd voor mij gestreden en den dood overwonnen!”

Van verre wordt het oog getroffen door Zions burcht, den tempel van Moria, nu helaas, Omars Turksche moskee, waarvan het groote koepeldak schittert in de stralen der middagzon. Zoo ergens, dan kunnen de reizigers, die de stad binnentreden, zeggen: »wij staan op heiligen grond, al is veel van 't geen wij zien verre van heilig.”

Ja, wij staan op heiligen bodem. Ginds, op Moria, is de plek, waar Abraham een altaar

de koninklijke zanger een altaar op, en de Heer antwoordde hem door vuur uit den hemel.

Er is bijna geen plek in en om Jeruzalem, die geene heilige aandoening bij ons opwekt. En toch, hoe is alles veranderd, sedert de Heiland binnen deze stad geroepen heeft: »Die dorst heeft, kome, en die wil, drinke het water des levens om niet!” Jeruzalem — het oude Jeruzalem — ligt in puin, al zijn ook bedrijvige handen bezig te midden der puinhoopen nieuwe gebouwen te zetten.

Van al die puinhoopen is zeker nog het merkwaardigste de zoogenaamde *klaagplaats* der Joden, een gedeelte van den ouden tempelmuur, die de westzijde van de Turksche moskee uitmaakt. Die klaagplaats is eng en vormt een soort van laan met vierkante steenen geplaveid. Op deze plek komen de Joden des Vrijdags bijeen, om verre van het geruisch der stad, op de puinhoopen van hun verwoesten tempel te weenen en te weeklagen. Niemand belet het hun, hoewel het vroeger door de Turksche overheid verboden was, en zij aanzienlijke sommen gelds moesten geven, om het voorrecht te genieten die oude steenen te kussen en eenige klaagtonen te uiten.

Doch niet slechts op Vrijdag wordt deze klaagplaats door de Joden bezocht. Velen komen ook op andere dagen, en zoodra zij den muur aanschouwen, buigen zij zich eerbiedig voorover, om daarna neer te knielen en gebeden te offeren. Sommigen lezen dan Psalm 102 en ook — vreemd genoeg — het Hooglied van Salomo. Uit alle natiën en tongen komen hier de Joden te zamen, en zeer dikwijls gebeurt het, dat zij eendrachtelijk, hoewel met klagend geluid, aanheffen: »Heere, wees niet zoozeer verbolgen, en gedenk niet

eeuwiglijk der ongerechtigheid; zie, aanschouw toch, wij allen zijn Uw volk. Uwe heilige steden zijn een woestijn geworden, Jeruzalem eene verwoesting. Ons heilig en ons heerlijk huis, waarin onze vaders U loofden, is met vuur verbrand, en al onze gewenschte dingen zijn tot woestheid geworden. Heere, zoudt Gij U over deze dingen inhouden? Zoudt Gij stilzwijgen, en ons zoozeer bedrukken?» (Jes. 64 vs. 9—12).

Geen Christen kan deze jammerklachten aanhooren zonder deernis te gevoelen met het volk, dat Zijnen Messias verworpen heeft. Wie onzer bidt niet om den »vrede van Jeruzalem» en richt niet tot God de bede, dat Hij zich ontferme over zijn oude volk en hunne oogen en harten opene, opdat zij Hem aanbidden, die gekomen is, om zijn volk zalig te maken? Eenmaal zal het echter gewisselijk gebeuren. Gods beloften falen niet, en wanneer Israel bekeerd zal zijn tot zijn Messias, dan zal er geen klaagplaats meer zijn te Jeruzalem, maar vreugde en gejuich zal gehoord worden in de stad des grooten Konings. Hij komt — Hij komt om alle volken mild te zegenen, als hun God!

BARMHARTIGHEID.

EENE WARE GESCHIEDENIS.

I

De wekelijksche bloemmarkt werd druk bezocht. Mannen, vrouwen en kinderen wandelden langs het met bloempotten als bezaaide plein, en hier en daar waren kleine stalletjes opgeslagen, waarin de keurigste bloemen bijeengebracht waren. Ook de fruit-handelaars hadden van deze gelegenheid gebruik gemaakt, om hunne vruchten, hunne appels en peren te koop aan te bieden, en menige jongen zag met een begeerig oog op de welgevulde zakken en manden met

het heerlijke ooft, en zou er graag wat van meegenomen hebben; maar appels en peren kosten geld en de tuinlieden kunnen niet leven van den wind, maar willen voor hun arbeid beloond zijn. En daar de meeste jongens wel knickers en tolleren in hun zak hadden, maar geen geld bezaten, om de uitlokkende vruchten te koopen, gingen zij langzaam de kraampjes en stalletjes voorbij, hopen de een volgenden keer gelukkiger te zijn.

Een jongen echter draaide en draalde om heen te gaan. Hij stond dicht bij het stalletje van Giesberts en zag daar de lekkerste